

Arbete som rättighet eller skyldighet?

– En kritisk diskursanalys av ett slutbetänkande från Statens offentliga utredningar

Av

Pär Blommendahl

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)
VT 13

Handledare: Norma Montesino

Abstract

Author: Pär Blommendahl

Title: Work - A right or a responsibility? – A critical discourse analysis off a final report from the official reports of the Swedish government

Supervisor: Norma Montesino

Assessor: Mats Hilde

The aim of this study is to investigate how a final report from the official reports of the Swedish government (SOU) present newly arrived women's incorporation to the Swedish labour market and to which extent the report put the responsibility of their incorporation on the newly arrived women or on the society. I have been analysing the final report SOU 2012:69 which is an investigation that aims to improve newly arrived women's incorporation in the Swedish labour market. This study is being done by the help of Norman Faircloughs critical discourse analysis. I found three prominent discourses that are connected to the aim of my study. These discourses are; the discourse of work, the discourse of responsibility and the discourse of newly arrived women as norm-following or deviant. I analyse these discourses with the help of the theory to form citizenship. My conclusions are that the reports places responsibility on the newly arrived women's incorporations in the Swedish labour market on the society as well as on the newly arrived women. The proposals the report presents are focusing on making the regulations that they think is needed to make it possible for the newly arrived women to participate in the labour market programs that the government offers in the most comprehensive manner possible.

Key words: Activation, Labour market, Newly arrived women, Rights, Responsibilities.

Nyckelord: Aktivering, Arbetsmarknaden, Nyanlända kvinnor, Rättigheter, Skyldigheter.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Problemformulering.....	1
1.2 Syfte	3
1.3 Frågeställningar.....	3
2 Tidigare forskning	3
2.1 Den svenska arbetslinjen.....	4
2.2 Aktivering.....	4
2.3 Riktad aktiveringspolitik.....	6
2.4 Aktiveringspolitik till utrikes födda.....	7
3 Metod	7
3.1 Diskursanalys.....	7
3.2 Kritisk diskursanalys.....	8
3.3 Validitet, reliabilitet och förförståelse.....	11
3.4 Urval och empiri.....	12
3.5 Tillvägagångssätt vid analys.....	13
3.6 Etiska överväganden.....	14
4 Teori	14
4.1 Att skapa medborgare.....	14
5 Analys och resultat	17
5.1 Diskursen om arbete.....	18
5.2 Diskursen om ansvar.....	20
5.2.1 Samhällets ansvar.....	21
5.2.1.1 Orsaker.....	21
5.2.1.2 Insatser.....	22
5.2.2 Individens ansvar.....	23

5.2.2.1 Orsaker.....	24
5.2.2.2 Insatser.....	26
5.3 Diskursen om nyanlända kvinnor som normföljande eller avvikande.....	27
6 Sammanfattning och avslutande reflektion.....	30
7 Referenslista.....	33

1 Inledning

1.1 Problemformulering

I Sverige har det funnits olika positioner för hur den svenska välfärdsstaten bör vara uppbyggd. De positionerna som vanligen identifierats är rättighets- och skyldighetslinjen där den senare menar att ansvaret att sörja för en individ ligger på individen själv medan rättighetslinjen menar att ansvaret ligger på samhället. Rättighetslinjen innebär att individer i ett samhälle är i behov av resurser från samhället för att lyckas så bra som möjligt i sitt liv medan skyldighetslinjen innebär att individen endast ska behöva mindre incitament för att kunna motivera sig att själv ta ansvar för sitt liv (Borevi, 2010).

I en artikel från Dagens Nyheter förmedlas att Sveriges integrationsminister Erik Ullenhag anser att samhället bör ställa hårdare krav på de nyanlända för att de ska komma in på arbetsmarknaden. Henrik Nilsson, samordnare på Röda Korset, kritiserar detta och menar att den svenska regeringen lägger ett alltför stort ansvar på den enskilda medborgaren och att regeringen i stället bör fokusera på att åtgärda de brister som finns på arbetsmarknaden (Dragic, 2012). Erik Ullenhag menar i enlighet med skyldighetslinjen att samhället bör lägga ett större ansvar på individen medan Henrik Nilsson drar mer åt rättighetslinjen där ett större ansvar läggs på samhället. Denna debatt speglar den problematik som jag är intresserad att undersöka, nämligen vilket ansvar ett samhälle har för att de medborgare som står utanför arbetsmarknaden ska komma i arbete och vilket ansvar som de arbetslösa själva har. I denna undersökning kommer jag inte att försöka besvara denna fråga men jag kommer att försöka belysa hur denna fråga hanteras i ett statligt dokument.

Under de senaste decennierna har den svenska arbetsmarknadspolitiken gått mot en aktiveringspolitik som lägger ett allt större ansvar på den arbetslösa (Johansson och Møller, 2009). Aktiveringspolitiken riktas främst till de samhällsgrupper som har svårt att komma in på arbetsmarknaden (Bothfeld & Betzelt, 2011). I arbetsförmedlingens *Arbetsmarknadsrapport 2013* presenteras fyra grupper som arbetsförmedlingen menar har en svag ställning på den svenska arbetsmarknaden. De fyra grupper som presenteras är utrikes födda, äldre personer i åldern 55-64 år, personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och

personer med förgymnasial utbildning. Här kommer jag att fokusera på en grupp av utrikes födda, nämligen nyanlända kvinnor. Under de senaste åren har utrikes födda i statliga dokument delats upp i olika underkategorier, varav en av dessa underkategorier är nyanlända kvinnor. År 2012 presenterade Statens offentliga utredningar sitt slutbetänkande *Med rätt att delta- nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden* (SOU 2012:69) för hur nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på ett bättre sätt ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden.

Denna utredning kommer att vara föremål för min undersökning. Som det går att utläsa ur utredningens fullständiga titel *Med rätt att delta- nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden* så riktar sig utredningen både till nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare. För att avgränsa min undersökning har jag valt att endast belysa hur utredningen framställer de nyanlända kvinnornas etablering på arbetsmarknaden. SOU 2012:69 kategoriserar nyanlända som utrikes födda personer som har varit folkbokförda i Sverige kortare tid än fyra år (s. 62).

Anledningen till att jag har valt ett dokument som riktar sig till nyanlända kvinnor är att de ofta framställs som problematiska medborgare till följd av deras stora svårigheter med att etablera sig på arbetsmarknaden (Dahlstedt, Rundqvist & Vesterberg, 2011). Då aktiveringspolitiken riktas till medborgare som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden menar jag att SOU 2012:69 kan utgöra ett bra exempel på vilket ansvar den svenska regeringen idag lägger för att en arbetslös ska komma in på arbetsmarknaden på den arbetslösa respektive på samhället (Hedblom, 2009).

Då den svenska arbetsmarknadspolitikerna går i en riktning mot att lägga ett allt större ansvar på de arbetslösa fann jag det intressant att undersöka hur ansvarsfrågan gällande nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden konstrueras i ett aktuellt statlig arbetsmarknadspolitiskt dokument. Jag kommer att tvingas förhålla mig till frågor såsom; Vilken syn på arbete konstituerar utredningen? På vilket sätt framställer utredningen nyanlända kvinnor som problematiska eller goda medborgare? Vilka grundantaganden grundar sig utredningens argument på? För att genomföra denna undersökning kommer jag att använda mig av Faircloughs kritiska diskursanalys. Med hjälp av Dahlstedt och Miller & Rose resonemang om att samhället arbetar för att skapa medborgare och tidigare forskning om svensk arbetsmarknadspolitik kommer jag

även att kunna analysera utredningen utifrån det sociala sammanhang som utredningen befinner sig i där samhällets ansvar för dess medborgare minskar och medborgarna förväntas ta ett allt större ansvar sina liv.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur utredningen *Med rätt att delta- nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden* konstruerar nyanlända kvinnors svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden och vidare vilket ansvar utredningen lägger på kvinnorna själva respektive på samhället.

1.3 Frågeställningar

1. På vilket sätt framställs ansvaret för nyanlända kvinnors utanförskap till arbetsmarknaden, vilka argument presenteras och är argumentens fokus på strukturella respektive individuella orsaker till detta utanförskap?

2. Läggs tonvikten på strukturella eller individuella förändringar i de förslag som presenteras?

2 Tidigare forskning

I detta kapitel kommer jag att presentera den tidigare forskning som finns kring aktivering. Jag kommer att inleda med att beskriva aktiveringspolitikens kännetecken för att sedan fortsätta med hur svensk arbetsmarknadspolitik har hanterats ur ett historiskt perspektiv och på vilket sätt den svenska arbetslinjen har utvecklats mot den aktiveringspolitik som idag förs. Vidare kommer jag att belysa på vilket sätt den svenska arbetsmarknadspolitiska utvecklingen ställer sig i ett europeiskt perspektiv. Jag kommer sedan att avsluta kapitlet genom att föra fram tidigare forskning om hur dagens svenska välfärdsystem differentierar olika samhällsgrupper och hur aktiveringspolitiken gör detta genom att göra särskilda satsningar mot särskilda samhällsgrupper.

2.1 Den svenska arbetslinjen

Borevi (2010) skriver om hur Sverige som under 1900 talet i stor grad har styrts av en socialdemokratisk regering har använt sig av generella och universella arbetslöshetsersättningar för att säkra medborgarnas trygghet och möjlighet att för att de som kan arbeta åter kan komma in på arbetsmarknaden. Enligt Johansson & Møller (2009) så har denna skandinaviska modell byggts upp med en stark arbetsetik där alla som kan arbeta också bör arbeta. Milton (2006) menar i likhet med Borevi (2010) samt Johansson & Møller (2009) att arbetslinjen är ett begrepp som traditionellt sätt har använts flitigt inom svensk arbetsmarknadspolitik men att innebörden under tidens gång har skiftat i betydelse. Enligt Milton (2006) så innebar arbetslinjen under 1900-talets början att medborgare genom tvång skulle tas in i arbete. Under 1950 och 1960-talet skiftade begreppet betydelse till betona varje medborgares rätt till arbete. Under 1980 och 1990-talet drog sig begreppet arbetslinjen åt att i större grad än tidigare betona varje medborgares skyldighet att arbeta. Dagens innebörd av arbetslinjen uttrycks i aktiveringsbegreppet (ibid.).

Milton (2006) menar att ett tydligt exempel på hur den svenska arbetslinjen har rört sig mot aktiveringspolitiken är Uppsalamodellen som introducerades i Uppsala under början av 1990-talet. Uppsalamodellen introducerades till följd av en intensiv samhällsdebatt om att socialtjänsten ställde för låga krav på arbetslösa som tog del av ekonomiskt bistånd och att detta skulle leda till att de arbetslösa skulle bli så pass passiva att de skulle bli bidragsberoende (ibid.). Modellen innebar att de arbetslösa, för att få ta del av ekonomiskt bistånd, på heltid var tvungna att delta i olika aktiveringsinsatser och att dessa insatser skulle leda till att den arbetslösas möjlighet till arbete skulle öka (ibid.). Det finns idag flera kommuner i Sverige som uppger att de använder sig av olika varianter av Uppsalamodellen (Thorén, 2009).

2.2 Aktivering

Aktivering är en typ av arbetsmarknadspolitik som genom olika insatser syftar till att anpassa medborgaren till de krav och förväntningar som finns på arbetsmarknaden genom att göra medborgaren mer anställningsbar (Perkins, 2010). Bothfeld & Betzelt (2011) menar att aktivering betonar det ansvar som en individuell medborgare har för sitt eget liv. Att genom olika insatser

stödja medborgare att uppfylla dess potential. "Aktivering beskrivs i allmänhet som ett steg från passivt bidragstagande till aktiva insatser för att förbättra klienternas möjligheter att komma ut i arbete." (Thorén, 2009, s. 143).

Betzelt & Bothfeld (2011) menar att aktiveringspolitiken kan beskrivas utifrån fyra olika teman. Det första är att aktiveringspolitiken menar att lönearbete automatiskt bidrar till social inkludering (ibid.). Aktiveringspolitikens andra tema betonar vikten av att ha en flexibel arbetsmarknad (ibid.). Den tredje betonar en åtstramning av den arbetslösas ekonomiska bistånd och den fjärde handlar om att introducera nya aktiveringsinstrument speciellt riktade till olika målgrupper som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden (ibid.).

Att aktiveringspolitiken betonar en åtstramning av den arbetslösas ekonomiska bistånd visar sig genom att den arbetslösa för att få ta del av det ekonomiska biståndet har en skyldighet att aktivt delta i de tillgängliga insatserna (Milton, 2006). Då det ekonomiska biståndet ofta är den arbetslösas enda inkomst innebär detta att aktiveringspolitikens strategi att koppla det ekonomiska biståndet till deltagandet i insatser tvingar de arbetslösa till deltagande (Dahlstedt et al., 2011). I likhet med Betzelt & Bothfeld (2011) första tema menar Johansson & Møller (2009) att politiker som förespråkar att aktiveringspolitik ofta betonar hur ett arbete automatiskt minskar en medborgares utanförskap.

Det finns idag flera olika myndigheter och yrkesgrupper som arbetar enligt aktiveringspolitiken. Den myndighet som har det främsta ansvaret för implementeringen av aktiveringspolitiken är arbetsförmedlingen som på uppdrag av regeringen arbetar för att få in de medborgare som befinner sig utanför arbetsmarknaden in i arbete (Arbetsförmedlingen, 2013). Då en av aktiveringspolitikens strategier är att koppla det ekonomiska biståndet till deltagandet i aktiveringsinsatser innebär det att socialtjänsten är en annan myndighet som också arbetar med att implementera aktiveringspolitiken. Thorén (2009) menar att socialarbetare är en yrkesgrupp som i det direkta mötet med den arbetslösa arbetar med aktivering.

Denna utveckling är inte endast ett svenskt fenomen utan mer eller mindre alla europeiska länder har sedan i början av 1990-talet initierat olika reformer som har rört sig i en aktiveringspolitisk

riktning (Sörnsen, 2009). Betzelt & Bothfeld (2011) menar att denna europeiska utveckling har pågått ända sedan Lissabonfördraget introducerades inom den Europeiska Unionen år 1998. Att särskilda insatser riktas till särskilda grupper är en politik som också går att finna andra länder. Storbritannien införde runt millennieskiftet flera olika insatsprogram för olika samhällsgrupper som hade svårt att etablera sig på arbetsmarknaden, satsningen fick samlingsnamnet New deal. Exempel på den här satsningen är New deal for Young People och New Deal for Lone Parents (Sörnsen, 2009).

2.3 Riktad aktiveringspolitik

Hedblom (2009) menar att Sverige som en del av den nordiska välfärdsmodellen använder sig av en "Dual welfare model" där man använder sig av två parallella ersättningssystem. Ett ersättningssystem som är den statligt baserade arbetslöshetsersättningen som omfattar de medborgare som redan har en etablerad position på arbetsmarknaden. Det andra ersättningssystemet är för de som befinner sig utanför arbetsmarknaden och är i behov av ekonomiskt bistånd. Jag menar att mitt intresse, nyanlända kvinnor, är en grupp som ingår i detta andra ersättningssystem då nyanlända kvinnor ofta framställs stå utanför arbetsmarknaden (Dahlstedt et al., 2011). Då aktiveringspolitiken endast riktas till medborgare som står utanför arbetsmarknaden så differentierar aktiveringspolitiken mellan de medborgare som är etablerade på arbetsmarknaden och de som inte är det (Hedblom, 2009). Denna differentiering leder till att maktförhållandet mellan olika grupper i samhället påverkas (ibid.). "Maktrelationen mellan den dominerande gruppen och andra gruppen karakteriseras av de förras möjlighet att tvinga sin definition av verkligheten på de senare" (Hedblom, 2009, s. 162). Bara det faktum att den dominerande gruppen har en möjlighet att definiera andra grupper kan alltså ses som en maktojämlighet.

2.4 Aktiveringspolitik till utrikes födda

Hedblom (2009) samt Thorén (2009) menar att aktiveringspolitik ofta riktas till utrikes födda eftersom aktiveringspolitiken inte bara används som ett sätt för att få arbetslösa i arbete utan även som ett sätt för att socialt integrera utrikes födda. Hedblom (2009) menar att aktiveringspolitikens strategi att rikta särskilda insatser till särskilda grupper också det skapar en differentiering mellan olika grupper i samhället, exempelvis mellan inrikes födda och utrikes födda. Flera länder har under de senaste åren har börjat använda sig av speciella aktiveringsinsatser specifikt riktade mot nyanlända invandrare på grund av deras i vissa fall stora svårigheter med att komma in på den lokala arbetsmarknaden (Borevi, 2010).

Det går alltså att klarlägga att svensk, såväl som europeisk, arbetsmarknadspolitik har rört sig i en aktiveringspolitisk riktning som i större grad än tidigare betonar den arbetslösas skyldighet att vara anställningsbar och i mindre grad den arbetslösas rätt till arbete. Forskning visar också att det har blivit allt vanligare inom svensk arbetsmarknadspolitik att rikta särskilda politiska insatser åt särskilda samhällsgrupper, vilket går att se i flera statliga dokument, exempelvis i SOU 2012:69.

3 Metod

3.1 Diskursanalys

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur utredningen *Med rätt att delta- nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden* beskriver nyanlända kvinnors svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden och vidare vilket ansvar utredningen lägger på kvinnorna själva respektive på samhället. Jag kommer att göra detta genom att använda mig av en diskursanalytisk ansats som kan ses både som en metod och som en teori (Winther Jörgensen & Phillips, 2000).

Diskursanalysen har som utgångspunkt att det finns diskurser i samhället som påverkas av den sociala världen men även är med och producerar, förändrar och upprätthåller den sociala världen (ibid.). Inom diskursanalysen kan en diskurs ses som ett visst sätt att kommunicera och förstå världen (ibid.).

När man väljer att använda sig av en diskursanalys så följer det med att man ser de problem som finns i samhället på ett visst sätt. Diskursanalysen använder sig av en socialkonstruktivistisk utgångspunkt som utgår ifrån ett konstruktivistiskt perspektiv på att se sociala problem (Sahlin, 2002). Ur det konstruktivistiska perspektivet måste något för att vara ett problem av någon uppfattas och kommuniceras som något existerande, skadligt och som något som har en lösning. Om "problemet" objektivt sätt existerar eller inte är ur ett konstruktivistiskt perspektiv inte relevant utan det viktiga är att det uppfattas och kommuniceras som ett sådant (ibid.). Nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden kan därmed inte ses som ett socialt problem om det inte uppfattas och kommuniceras som ett sådant.

Winther Jørgensen & Phillips (2000) menar att det finns tre olika varianter av diskursanalys; diskursteori, kritisk diskursanalys samt diskurspsykologi. I denna undersökning använder jag mig av en kritisk diskursanalys.

3.2 Kritisk diskursanalys

Kritisk diskursanalys är en lingvistik form av diskursanalys som betonar och analyserar språkets roll i samhället (Bryman, 2008). Precis som det finns olika varianter av diskursanalys så finns det olika varianter av kritisk diskursanalys, Winther Jørgensen & Phillips (2000) menar dock att det finns ett antal egenskaper som de olika varianterna har gemensamt.

Jag har valt att använda mig av den kritiska diskursanalysen eftersom jag i den får möjlighet att inte bara studera utredningen för sig utan även det sociala sammanhang, nämligen arbetsmarknadspolitiken, som utredningen befinner sig inom vilket jag menar kan bidra till en ökad förståelse över att utredningen inte bara är en text friställd från samhället utan att utredningen i högsta grad är en del i det samhälle som vi lever i.

Den första är att sociala och kulturella processer upprätthålls och förändras delvis med hjälp av att texten produceras och konsumeras och att texter på detta sätt har ett stort inflytande på det liv som vi lever. Den andra är att diskurser inom den kritiska diskursanalysen både är med och

konstituerar den sociala världen samtidigt som de också konstitueras av den sociala världen. En diskurs både präglar sociala strukturer och präglas av sociala strukturer. En tredje är att det språk som används i texten måste analyseras i det sociala sammanhanget i vilket den är skriven inom. Den kritiska diskursanalysen ser diskurser som något som bidrar till att upprätthålla och skapa maktojämlikheter mellan olika grupper i samhället och tar här en aktiv ställning och ställer sig på den undertrycktas sida. Den kritiska diskursanalysens syfte är sedan att bidra till social förändring genom att belysa de ojämlikheter som finns i samhället så att de kan motarbetas (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Utifrån detta resonemang kan SOU 2012:69 ses som ett dokument som påverkar den sociala värld som vi befinner oss inom. Då utredningen också har blivit påverkad av denna sociala värld så bör utredningen analyseras i det arbetsmarknadspolitiska sammanhang som den är en del av.

I denna undersökning kommer jag att använda mig av Faircloughs variant av kritisk diskursanalys. Faircloughs kritiska diskursanalys utgår ifrån att det i varje samhälle finns olika diskursordningar som kan ses som en bestämt typ av språkbruk som används i ett visst sammanhang (Fairclough, 1989). Ett exempel på en diskursordning är den politiska som kan anses vara ett visst specifikt sammanhang där ett visst språkbruk används. Inom en diskursordning så finns det flera olika typer av diskurser (ibid.). Bergström & Boréus (2005) menar att en diskurs inom den kritiska diskursanalysen kan räknas som en regelbundenhet i hur språkets används när man i ett visst sammanhang kommunicerar om ett visst tema. Inom en diskurs inträffar hela tiden kommunikativa händelser när aktörer inom diskursen kommunicerar med varandra (Fairclough, 1989). I denna undersökning ser jag SOU 2012:69 som en kommunikativ händelse som befinner sig inom den politiska diskursordningen.

Fairclough (1989) delar upp kommunikativa händelser i tre olika dimensioner. De tre dimensionerna består av den lingvistiska, den diskursiva praktiken och den sociala praktiken. Vid analys av en kommunikativ händelse enligt Faircloughs variant av den kritiska diskursanalysen så ska alla dessa tre dimensioner omfattas (ibid.).

Den första dimensionen handlar om texternas lingvistiska egenskaper. Vad det är författaren vill kommunicera och hur författaren kommunicerar detta. Ahrne & Svensson (2011) menar att ett

bra sätt att analysera en text är genom att titta på vad som uttryckligen kommuniceras samt genom att titta på vad som underförstås i texten. "Det underförstådda eller förgivettagna är en väsentlig del av det man söker komma åt genom diskursanalys" (Ahrne & Svensson, 2011, s. 138). Vid en textanalys enligt Faircloughs kritiska diskursanalys går det att använda sig av begreppet modalitet (Fairclough, 1989). Modalitet innebär att man undersöker till vilken grad författaren instämmer med det som skrivs vilket kan få en stor betydelse för diskursens utveckling (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Det är till exempel en stor skillnad mellan att beskriva något som en sanning, till exempel "det är kallt" eller som en möjlig tolkning "jag tycker att det är kallt" (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s 88). Fairclough (1989) menar att författarens val av vokabulär kan ha en ideologisk påverkan på texten och att det vid en kritisk diskursanalys därför kan vara relevant att också titta på de vokabulärer som författaren väljer att använda. Bergström och Boréus (2012) betonar dock att en vokabulär för sig inte behöver ha någon betydelse och att det därför är viktigt att titta på i vilket sammanhang som de använts.

Den andra dimensionen, den diskursiva praktiken, berör det sammanhang i vilket texten är producerad samt i vilket sammanhang texten konsumeras. Vid analys av den diskursiva praktikens dimension så undersöks det faktum att kommunikativa händelser inte bara uppstår ur ett vakuum utan hör ihop med tidigare kommunikativa händelser som en del av en ständig föränderlig diskursordning (Fairclough, 1989). Vid analys av SOU 2012:69 belyses det faktum att utredningen är en del av flera andra utredningar som riktar sig speciellt till vissa grupper i samhället.

Analysen av texterna och den diskursiva praktiken ska sedan kopplas till den tredje dimensionen som utgörs av den sociala praktiken. Inom den sociala praktiken omfattas ett ideologiperspektiv samt ett maktperspektiv. Fairclough utgår ifrån att det finns mer eller mindre ideologi inlagrad i alla kommunikativa händelser som i sin tur har en ideologisk påverkan på den diskursordning som de befinner sig inom vilket leder till att alla kommunikativa händelser påverkar sin diskursordning ideologiskt (Fairclough, 1989). Faircloughs kritiska diskursanalys utgår samtidigt ifrån att språket och språkets diskurser är en plats där olika maktpositioner interagerar och antingen försvagas, förstärks eller befasts (ibid.). Som stöd i min analys av utredningens sociala

praktik kommer jag att använda mig av Dahlstedt och Miller & Rose resonemang om hur medborgare skapas.

3.3 Validitet, reliabilitet och förförståelse

Validitet och reliabilitet är två centrala begrepp när man ska avgöra tillförlitligheten i en uppsats. Validitet betyder att en undersökning verkligen mäter det som den avser att mäta och reliabilitet innebär att undersökning är replikerbar det vill säga att slutsatsen blir densamma om en annan forskare gör samma undersökning vid ett annat tillfälle (Bryman, 2008). Då min uppsats syftar till att belysa hur utredningen *Med rätt att delta- nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden* beskriver nyanlända kvinnors svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden och vidare vilket ansvar utredningen lägger på kvinnorna själva respektive på samhället så är det av största vikt att min undersökning belyser just detta och inte något annat.

Flera författare, se bland annat Bergström & Boréus (2005) samt Bryman (2008), menar att validitet och reliabilitet kan anses problematiska när en kvalitativ undersökning ska göras då dessa begrepp utgår ifrån att det endast finns en sanning. Winther Jörgensen & Phillips (2000) menar att alla forskare som ska analysera text har vissa föreställningar, förförståelser och fördomar som kommer att påverka tolkningen av texten och därmed även undersökningen i sin helhet och att olika forskare i en textanalys därför kommer att komma fram till olika slutsatser. Bryman (2008) menar därför att beskrivningen om hur forskaren kommer fram till ett resultat är av stor betydelse för att avgöra en undersöknings tillförlitlighet. För att öka tillförlitligheten i min undersökning kommer jag att använda mig av ett flertal direkta citat från utredningen samt vara väldigt tydlig i min användning av källor.

Något annat som kan påverka tillförlitligheten i min undersökning är min förförståelse. Förutom det faktum att jag har ett stort intresse för integrationsrelaterade frågor så har jag ingen större förförståelse av arbetsmarknadspolitiska frågor eller frågor som berör nyanlända kvinnor. Boréus (2012) menar att förförståelse är en oundviklig del av en undersökning och att det viktigaste här är att vara medveten om sin förförståelse och att det finns en risk eller möjlighet att den kan påverka undersökningen. För att ytterligare arbeta för att öka tillförlitligheten i min undersökning

kommer jag därför att sträva efter att vara medveten om att min förförståelse kommer att påverka min undersökning.

3.4 Urval och empiri

Som empiri har jag valt att använda mig av SOU's slutbetänkande 2012:69. Då jag i min uppsats var intresserad av att undersöka hur ett statligt dokument lägger ansvaret för att en arbetslös ska komma in på arbetsmarknaden på den arbetslösa respektive på samhället behövde jag finna ett dokument där detta kunde belysas. Jag började då leta på regeringens hemsida efter olika statliga dokument. Då utvecklingen att i allt större grad betona medborgarnas skyldigheter främst har visat sig inom den svenska arbetsmarknadspolitiken där aktiveringspolitiken har vuxit sig starkare klickade jag mig in på hemsidan för regeringens arbetsmarknadsdepartement (Johansson och Møller, 2009). Då en del av aktiveringspolitiken är att utforma speciella insatser till vissa specifika grupper så började jag leta efter ett aktiveringspolitiskt dokument där speciella insatser riktades till en specifik grupp vilket ledde till att jag fann SOU 2012:69 (Betzelt & Bothfeld, 2011).

Anledning till att jag har valt en utredning som fokuserar på nyanlända kvinnor är att de ofta framställs som problematiska medborgare till följd av deras svårigheter med att etablera sig på arbetsmarknaden (Dahlstedt et al., 2009). Då den svenska arbetsmarknadspolitiken i dag yttras i en aktiveringspolitik som riktas speciellt till de medborgare som står utanför arbetsmarknaden menar jag att SOU 2012:69 utgör ett bra exempel på vilket ansvar den svenska regeringen idag lägger för att en arbetslös ska komma in på arbetsmarknaden på den arbetslösa respektive på samhället och att denna utredning därför är relevant att använda som empiri för min undersökning (Hedblom, 2009).

En fråga som jag tidigt i min undersökning ställde mig var om utredningen verkligen kunde användas som empiri då jag tänkte mig att forskare och utredare ska ställa sig objektiva och värderingsfria till de problem som de undersöker. Borde inte därför denna utredning vara fri från värderingar och räknas som objektivt sann? Dahlstedt menar dock att forskare alltid har en "mer eller mindre uttalad normativ moralpolitisk underton" (2009, s. 27) beroende på värderingar hos

den enskilde forskaren eller yttre krav eller förväntningar från omgivningen i den kontext där forskaren eller forskarna befinner sig inom.

På regeringens hemsida (2013) presenteras att SOU står för Statens offentliga utredningar och att SOU utredningar skrivs till följd av att de politiska företrädarna inom regeringen har ett behov av att djupare undersöka en viss fråga. Regeringen väljer då ut ett antal ledamöter som bildar en kommitté som utifrån ett kommittédirektiv från det aktuella departementet får ansvaret för att utreda frågan (ibid.). I SOU 2012:69 framgår det att dokumentet är skrivet till följd av kommittédirektivet DIR 2011:88 från arbetsmarknadsdepartementet. I DIR 2011:88 motiveras hur utredningen bör skrivas till följd av nyanlända kvinnor och anhöriginvandrades långsamma etablering på arbetsmarknaden. Syftet med SOU 2012:69 är sedan att utreda frågan och ge förslag på åtgärder som kan vidtas för att påskynda nyanlända kvinnor och anhöriginvandrades etablering på arbetsmarknaden (DIR 2011:88).

3.5 Tillvägagångssätt vid analys

Rennstam & Wästerfors (2011) menar att det i analysen är viktigt att forskaren är förtrogen med det material som ska analyseras. Av denna anledning inledde jag min analys med att göra en översiktlig läsning av utredningen, detta för att få en helhetsbild av utredningen.

Diskursanalysen utgår ifrån att det finns olika diskurser i samhället (Winther Jörgensen & Phillips 2000). Jag har funnit de olika diskurserna som presenteras i analysen genom att vid upprepade tillfällen läsa igenom utredningen och söka efter regelbundenheter i hur utredningen väljer att använda språket kring vissa områden. Exempelvis rörande ansvarsfrågan gällande nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden. I vissa fall har jag sedan även delat upp diskurserna i mer specificerade teman.

I textanalysen har jag använt mig av de analysredskap som presenteras under metodkapitlet, det vill säga; att titta på vad som påstås och impliceras, vilka vokabulär som används samt modalitetsbegreppet. Dessa begrepp har hjälpt mig att belysa vilka ideologiska grundantaganden som utredningen vilar på. Jag har sedan använt mig av tidigare forskning om svensk

arbetsmarknadspolitik för att analysera på vilket sätt utredningen är en del av en diskursiv praktik för att till sist koppla detta till utredningens sociala praktik och dess inverkan på utredningen.

3.6 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (2009) presenterar det grundläggande individskyddskravet vilket kan kategoriseras ned till fyra underkategorier och etiska principer: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Då jag endast kommer att använda mig av offentligt publicerade uppgifter så kommer jag inte att komma i kontakt med några enskilda individer. Detta innebär att jag inte kommer att hamna i situationer där jag i ett möte med en individ måste göra etiska överväganden. Sahlin (2002) menar att det konstruktivistiska perspektivet omfattar en tanke om att problem inte bara objektivt sätt existerar utan uppstår först när de uppfattas och kommuniceras som ett problem. Utifrån ovanstående måste jag vara medveten om att det finns en risk att jag i min undersökning ytterligare bygger på bilden av nyanlända kvinnor som problematiska medborgare vilket kan innebära att jag i min undersökning skadar gruppen nyanlända kvinnor.

4 Teori

4.1 Att skapa medborgare

Dahlstedt et al. (2011) resonerar kring hur medborgarskap inte är något givet utan något som formas av samhället. Samhället har en bild över hur den goda medborgaren bör vara och arbetar på olika sätt för att forma dess medborgare enligt denna bild (ibid.).

Alla medborgare lever dock inte upp till alla de kvaliteter och egenskaper som samhället menar att den goda medborgaren bör besitta vilket innebär att dessa medborgare ur samhällets perspektiv ses som problematiska. Det uppstår alltså en differentiering mellan de medborgare som klarar av att leva upp till de värderingar och moraliska förpliktelser som den goda medborgaren förväntas ha och mellan de som inte klarar av det, de problematiska medborgarna. Samhällets förhållningssätt till de problematiska medborgarna är att de med hjälp av olika sorters

insatser bör omformas så att de blir mer som de goda medborgarna (Dahlstedt et al., 2011). Kerr (1999) är kritisk till detta resonemang då han menar att det överskattar den makt som ett samhälle har över dess medborgare och underskattar medborgarnas egna drivkrafter, åsikter och mål.

Dahlstedt et al. (2011) menar att olika samhällen också har olika bilder av hur den goda medborgaren bör vara. Om man kopplar detta till att samhället arbetar för att forma medborgaren på ett visst sätt så innebär detta att medborgare formas på olika sätt i olika samhällen. Vad som räknas var en god medborgare i ett samhälle behöver inte nödvändigtvis räknas som en god medborgare i ett annat samhälle. Bilden på vad som anses vara den goda medborgaren i ett samhälle är i konstant förändring (ibid.). Ett tydligt exempel på detta är att kvinnor förr i tiden inte ens betraktades som medborgare. I brittisk lagstiftning på 1940-talet så konstruerades den goda medborgaren bland annat som en man som arbetade och försörjde sin familj (Mooney, 2004).

Dahlstedt et al. (2011) menar att bilden av den goda medborgaren också har förändrats på andra sätt då en alltmer liberal syn på hur den goda medborgaren bör vara har vuxit fram. Enligt Miller & Rose (2008) har det under de senaste decennierna skett en internationell utveckling mot *advanced liberal democracies*, ett nyliberalt samhälle där samhället försöker forma dess medborgare till aktiva och självständiga individer som genom rationella val själva tar ansvar för sina liv.

Detta nyliberala samhälle grundar sig i en tanke om att varje medborgare ska vara fri till att styra över sitt eget liv. Enligt nyliberalismen riskerar en alltför stor statlig inblandning begränsa individens frihet och det nyliberala samhället strävar därför att minska samhällets ansvar för dess medborgare (ibid.). Miller & Rose (2008) är kritiska till utvecklingen då de menar att den inte alls ökar individens frihet utan snarare tvingar individen till frihet. De menar att det är problematiskt att samhället genom hård styrning begränsar individens frihet för att få dem att bli fria (ibid.).

Miller & Rose (2008) menar att samhällets roll i detta nyliberala samhälle är att med hjälp av vissa samhällstjänster arbeta med att forma ansvarsfulla och aktiva samhällsmedborgare.

Liberal strategies of government thus become dependent upon devices (schooling, the domesticated family, the lunatic asylum, the reformatory prison) that promise to create individuals who do not need to be governed by others, but will govern themselves, master themselves, care for themselves (Miller & Rose, 2008, s. 204).

Socialtjänsten, psykiatrin och fängelser kan ses som olika verksamheter där samhället arbetar för att forma dess medborgare. Då dessa verksamheter främst riktas till medborgare som befinner sig i ett socialt utanförskap så går det att se att samhällets insatser för att forma dess medborgare främst riktas till medborgare som befinner sig i ett socialt utanförskap. Även om denna styrning inte främst riktas till de som uppfattas som goda medborgare så påverkas de ändå av detta arbete då de ofta har någon slags relation till dessa verksamheter, till exempel skolan.

Som en del av detta nyliberala samhälle följer det med en ny uppsättning av vokabulär som används för att forma aktiva medborgare (ibid.). Miller & Rose (2008) menar att de vokabulärer som följer med i detta nya samhälle betonar det individuella ansvaret. Detta illustreras i Dahlstedts (2009) resonemang om hur den svenska arbetsmarknadspolitiken har gått ifrån att sträva efter full sysselsättning till att sträva efter full anställningsbarhet där ett allt större ansvar läggs på individen. I strävan efter full anställningsbarhet så ska den arbetslösa motiveras till att själv anpassa sin kompetens efter arbetsmarknadens krav (ibid.).

Den goda medborgare är i detta samhälle en medborgare som genom aktiva, rationella och självständiga val har blivit en självförsörjande (Miller & Rose, 2008). Då den goda medborgaren genom arbete förväntas att bli självförsörjande så impliceras att den typ av arbete som eftersträvas är ett förvärvsarbete som gör det möjligt för medborgaren att försörja sig själv. Den goda medborgaren bör alltså förvärvsarbete. Elwin-Nowak & Thomsson (2003) ifrågasätter bilden av att arbete ofta framställs som ett förvärvsarbete utanför hemmet och menar att det arbete som oftast kvinnor utför i hemmet också bör ses som en typ av arbete, därav begreppet hushållsarbete. Elwin-Nowak & Thomsson (2003) menar att det arbete som kvinnor utför i hemmet ofta värderas väldigt lågt i förhållande till ett förvärvsarbete vilket underminerar det arbete som kvinnor utför i hemmet.

Anledningen till att jag i min teori jag har valt att utgå ifrån Dahlstedt och Miller & Rose resonemang är att jag menar att deras resonemang har en nära koppling till den aktiveringspolitiska utveckling som utredningen är en del av. Dahlstedt (2009) målar nämligen upp aktiveringspolitiken som ett talande exempel för hur det svenska samhället idag arbetar för att forma ansvarsfulla medborgare. Dahlstedt (2009) presenterar här Miller & Rose som menar att detta är en del av en nyliberal samhällsutveckling. Det är också detta som min förhoppning är att denna teori kan bidra med, att se SOU 2012:69 i en större kontext och som en del av en politisk samhällsutveckling där medborgarna förväntas ta ett allt större ansvar sina liv.

5 Analys och resultat

I denna del av min undersökning kommer jag att presentera tre övergripande diskurser som jag har funnit i utredningen. Jag kommer att inleda med diskursen om arbete eftersom synen på arbete är en central del i min undersökning och kommer att sätta sin prägel på den fortsatta analysen. Sedan fortsätter jag med diskursen om ansvar som kommer att delas upp i olika teman för att belysa vilket ansvar utredningen menar att de nyanlända kvinnorna har för att de på ett bättre sätt ska komma in på arbetsmarknaden och vilket ansvar de menar att samhället har. Jag kommer sedan avsluta med den mer specifika diskursen om nyanlända kvinnor som avvikande eller normföljande. Bergström & Boréus (2005) menar att en diskurs inom den kritiska diskursanalysen kan ses som en regelbundenhet i hur språkets används när man i ett visst sammanhang diskuterar ett visst tema.

Ett av den kritiska diskursanalysen viktigaste kännetecken är att det språkbruk som används måste analyseras i det sociala sammanhang som det befinner sig inom (Winther Jörgensen & Phillips, 2000). Milton (2006) menar att dagens svenska arbetsmarknadspolitik yttrar sig i en aktiveringspolitik och då SOU 2012:69 är en utredning som har blivit skriven till följd av ett kommittédirektiv från arbetsmarknadsdepartementet så menar jag att SOU 2012:69 är ett aktiveringspolitiskt dokument. Jag menar att den svenska arbetsmarknadspolitik kan ses som SOU 2012:69 sociala sammanhang och jag kommer i min analys därför använda mig av tidigare

forskning om svensk arbetsmarknadspolitik i allmänhet och aktiveringspolitik och dess egenskap att betona medborgares skyldigheter i synnerhet.

Faircloughs kritiska diskursanalys delar upp analysen i tre olika dimensioner; den lingvistiska, den diskursiva praktiken och den sociala praktiken (Fairclough, 1989). I denna analys och resultatdel kommer jag att växla mellan att analysera de olika dimensionerna. Då jag i denna undersökning är intresserad av att belysa att SOU 2012:69 är en del i en större politisk utveckling där ett allt större ansvar läggs på individen har jag i min undersökning valt att främst fokusera på utredningens sociala praktik.

Utgångspunkten i analysen är Miller & Rose och Dahlstedts resonemang om hur medborgare skapas. Teorin utgår dels ifrån att medborgarskap inte är något givet utan något som formas av samhället dels ifrån att alla samhällen har en bild av hur den goda medborgaren bör vara och att varje samhället på olika sätt arbetar för att forma dess medborgare enligt denna bild (Dahlstedt et al. 2011). Genom olika samhällstjänster arbetar samhället för att forma dess medborgare på ett visst sätt (Miller & Rose, 2008). I denna undersökning ser jag dagens svenska aktiveringspolitik som en typ av samhällstjänst som det svenska samhället använder sig av för att forma medborgare och de förslag som SOU 2012:69 lägger fram för att påskynda nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden ser jag som olika typer av insatser som syftar till att forma nyanlända kvinnor till "goda" medborgare.

5.1 Diskursen om arbete

I denna diskurs har jag belyst och analyserat hur SOU 2012:69 kommunicerar om arbete.

Faircloughs kritiska diskursanalys menar att analysen kan delas upp i tre olika dimensioner; den lingvistiska, den diskursiva praktiken och den sociala praktiken (Fairclough, 1989). I denna diskurs har jag analyserat utredningens lingvistiska och sociala dimension.

Jag inleder med en analys av utredningens sociala dimension. Faircloughs (1989) kritiska diskursanalys menar att det finns mer eller mindre ideologi inom alla kommunikativa händelser. I min undersökning ser jag SOU 2012:69 som en kommunikativ händelse som befinner sig inom

den politiska diskursordningen. Utifrån det faktum att det är politiker från det aktuella departementet som själva väljer ut vilka ledamöter det är som ska göra utredningen så menar jag att det finns en stor risk att politikerna väljer ledamöter som har samma politiska utgångspunkter som politikerna själva (Regeringens hemsida, 2013). Samtidigt så arbetar ledamöterna efter ett kommittédirektiv som politikerna på det aktuella departementet formulerar vilket innebär att politikerna har stora möjligheter att föra in sina ideologiska utgångspunkter om hur nyanlända kvinnor på ett bättre sätt ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden i utredningen (ibid.). Trots att SOU 2012:69 är skriven av forskare och utredare så styrs den därmed av tydliga ideologiska utgångspunkter. Denna tolkning stärkts av Dahlstedts resonemang om att alla forskare har en "mer eller mindre uttalad moralpolitisk underton" (2009, s. 27) beroende på forskarens värderingar samt yttre krav och förväntningar i den kontext som forskaren befinner sig inom.

Arbetslivet är navet i den svenska välfärdsmodellen. För individen ger arbete möjlighet till försörjning och makten att styra sitt eget liv. För samhället ger hög sysselsättning en förutsättning för att upprätthålla generösa välfärdsystem för den som av olika skäl inte kan arbeta. Ur ett integrationsperspektiv spelar det en avgörande roll för nyanlända kvinnor och mäns möjlighet att komma in i det svenska samhället. Genom arbete och möjligheter att försörja sig själv och sin familj kan också individens känsla av delaktighet och att höra till i det nya landet växa sig starkare (SOU 2012:69, s. 55).

Jag går nu över till en analys av utredningens lingvistiska dimension. Ahrne & Svensson (2011) menar att ett bra sätt att analysera text är att titta på vad som i texten uttryckligen påstås och vad som underförstås. Det som utredningen i ovanstående citat uttryckligen påstår är att arbete är något som är oerhört viktigt i det svenska samhället, både för individen och för samhället. Kopplat till Dahlstedt et al. (2011) resonemang om att varje samhälle har en bild av hur den goda medborgaren bör vara så är det utifrån ovanstående stycke underförstått att utredningen ser den goda medborgare som en medborgare som förvärvsarbetar eftersom det leder till så många positiva effekter. Underförstått innebär detta att arbetslösa blir problematiska och avvikande medborgare som inte få ta del av alla de fördelar som ett lönearbete ger.

Kravet om att anta ett erbjudande om lämpligt arbete, tillsammans med det förstärkta förmedlingsstödet, medför att risken minskar för inlåsnings effekter till följd av en anvisning till introduktionsgarantin. För att skapa incitament att följa handlingsplanen bör en person vars anvisning till introduktionsgarantin har återkallats inte kunna skrivas in på nytt förrän viss tid har passerat (SOU 2012:69, s. 282).

Fairclough (1989) menar att det val av vokabulär som en författare till en text väljer att använda kan säga mycket om textens ideologiska utgångspunkter. I detta citat finner jag metaforen inlåsnings effekter relevant för min undersökning. Utredningen definierar metaforen på följande sätt; "att den nyanlände "fastnar" i insatser som inte leder vidare till ett arbete" (SOU 2012:69, s. 160). Detta kan ses som en kritik till tidigare förd politik där kraven på de arbetslösa inte var lika hårda som i dag. Logiken bakom metaforen är att för mycket rättigheter kombinerat med för låga krav gör att den nyanlände fastnar i ett bidragsberoende. Samma logik gick att finna inom samhällsdebatten som ledde till att Uppsalamodellen introducerades i Sverige under början av 1990-talet (Milton, 2006). Dahlstedt (2009) menar att dessa nya vokabulärer ofta lägger ett allt större ansvar på individen vilket metaforen inlåsnings effekter kan anses vara en del av.

5.2 Diskursen om ansvar

Under min problemformulering väcks debatten om vilket ansvar för att de medborgare som står utanför arbetsmarknaden ska komma in i arbete som bör läggas på samhället och vilket ansvar som bör läggas på den arbetslösa. I denna diskurs har jag försökt belysa hur SOU 2012:69 ser på denna fråga och vilket ansvar för nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden som utredningen menar att de nyanlända kvinnorna själva har och vilket ansvar som utredningen menar att samhället har. För att få en tydlig struktur har jag valt att dela in denna diskurs i två olika teman, dessa teman kommer att vara samhällets ansvar och individens ansvar.

Faircloughs kritiska diskursanalys menar att analysen av kommunikativa händelser, såsom SOU 2012:69, kan delas upp i tre olika dimensioner; den lingvistiska, den diskursiva praktiken och den sociala praktiken (Fairclough, 1989). Under denna diskurs kommer jag främst att analysera utredningens lingvistiska och sociala dimension.

5.2.1 Samhällets ansvar

I Dir 2011:88 framgår det att utredningen är skriven till följd av nyanlända kvinnors långsamma etablering på arbetsmarknaden. I detta tema har jag försökt att belysa vilket ansvar för nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden utredningen lägger på samhället. Jag kommer att inleda med att analysera de strukturella orsaker som SOU 2012:69 menar har bidragit och bidrar till nyanlända kvinnors svaga etablering på arbetsmarknaden för att sedan gå över till analysen över de förslag som SOU 2012:69 presenterar som lägger ett ökat ansvar på samhället.

5.2.1.1 Orsaker

Jag inleder nu med en analys av utredningen sociala dimension. Dahlstedt (2009) menar att den svenska arbetsmarknadspolitiken har gått ut ifrån att fokusera på full sysselsättning till att fokusera på full anställningsbarhet. I denna strävan mot full anställningsbarhet så ska de arbetslösa anpassa sin kompetens efter marknadens krav (ibid.). Detta innebär att fokus flyttas från att titta på de brister som finns på arbetsmarknaden till att titta på den arbetslösas individuella brister. I följande stycke går det dock att se att utredningen förmedlar att det finns strukturella omständigheter på samhällsnivå som påverkar nyanlända kvinnors etablering negativt.

Arbetsförmedlingen visar att sysselsättningsnivån för lågutbildade har minskat med 100 000 arbetstillfällen mellan 2007 och 2011, samtidigt som det tillkommit 230 000 arbetstillfällen för personer med eftergymnasial utbildning (SOU 2012:69, s. 284).

Dahlstedt et al. (2011) menar att nyanlända kvinnor ofta framställs som problematiska medborgare. De tre följande citaten förmedlar gemensamt att utredningen också menar att det i samhället finns många fördomar om nyanlända kvinnor som har en negativ inverkan på deras etablering på arbetsmarknaden.

Arbetsgivare diskriminerar (SOU 2012:69, s. 80).

Könsstereotyperna föreställningar om kvinnor och män innebär idag att kvinnor får sämre möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden (SOU, 2012:69, s. 268).

Många av kvinnorna har blivit anvisade till insatser inom vård och omsorgsområdet trots att de velat arbeta och ibland också har haft utbildning inom andra yrkesområden (SOU 2012:69, s. 267).

SOU 2012:69 menar alltså att det finns ett flertal strukturella brister eller omständigheter på arbetsmarknaden som har en negativ inverkan på nyanländas kvinnors etablering på arbetsmarknaden.

5.2.1.2 Insatser

Jag kommer nu att presentera ett antal förslag som SOU 2012:69 lägger fram för att förbättra nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden där samhället förväntas ta ett större ansvar. Utifrån Dahlstedt et al. (2011) resonemang om att samhället genom olika sorters av insatser arbetar för att forma medborgare så kan följande förslag ses som exempel på insatser som det svenska samhället använder sig av för att forma nyanlända kvinnor till "goda" medborgare.

Huvudreglerna om heltid kan i vissa fall medföra att kvinnor, som ofta har huvudansvaret för omsorgen om barn, väljer att inte återgå till sina etableringsplaner. Resultatet blir att kvinnan går miste om insatser som hon har behov av för att etablera sig i arbets- och samhällslivet. -----Utredningen föreslår därför att en nyanländ som till följd av vård av barn minskar sitt deltagande i etableringsinsatserna med fjärdedel ska kunna delta i aktiviteterna enligt etableringsplaner i ytterligare högst åtta månader. (SOU 2012:69, s. 298-299).

I ovanstående förslag går det att se att utredningen ser det arbete som nyanlända kvinnor utför i hemmet som problematiskt då det krockar med deras deltagande i aktiveringsinsatser. För att förhindra att de nyanlända kvinnorna avbryter sitt deltagande i insatserna så presenterar utredningen ett förslag som gör det möjligt att under en begränsad tid endast delta i aktiveringsinsatserna på deltid. Perkins (2010) menar att aktiveringspolitiken med hjälp olika

insatser syftar till att anpassa den arbetslösa till arbetsmarknaden så att den arbetslösa kan bli anställningsbar. Att de nyanlända kvinnorna avbryter sina aktiveringsinsatser kan då ses som problematiskt då det förhindrar deras möjligheter att bli anställningsbara. Ovanstående förslag kan därför ses som ett förslag som syftar till anpassa regelverket så att de nyanlända kvinnorna ska kunna delta i de tillgängliga insatserna på ett omfattande sätt som möjligt. Då aktiveringspolitiken kan ses som en arbetsmarknadspolitik som syftar till att öka de arbetslösas anställningsbarhet så kan följande två förslag ses som insatser som syftar till att öka nyanlända kvinnors utbildningsnivå och därmed också deras anställningsbarhet (Dahlstedt, 2009).

Nyanlända invandrare som anvisas till introduktionsgarantin ska kunna delta i förberedande insatser i form av utbildning på grundskola eller gymnasienivå inom det offentliga skolväsendet eller motsvarande (SOU 2012:69, s. 291).

Utredningen anser att även nyanlända invandrare med ofullständig grundskoleutbildning ska kunna erbjudas möjligheter att bygga på sin kompetens med studier vid folkhögskola inom ramen för etableringsplaner respektive introduktionsgarantin (SOU 2012:69, s. 293).

I ovanstående två citat går det att se att SOU 2012:69 vill göra vissa strukturella förändringar i regelverket som gör att de nyanlända kvinnorna får mer rättigheter. Kopplat till Dahlstedt (2009) resonemang om att den svenska arbetsmarknadspolitik har gått från att betona full sysselsättning till att betona full anställningsbarhet så kan ovanstående förslag ses som förändringar där det strukturella regelverket anpassas så att de nyanlända kvinnorna får större möjligheter till att delta i insatser som kan göra att deras anställningsbarhet ökar.

5.2.2 Individens ansvar

I Dir 2011:88 framgår det att utredningen är skriven till följd av nyanlända kvinnors långsamma etablering på arbetsmarknaden. I detta tema har jag försökt att belysa vilket ansvar för nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden utredningen lägger på de nyanlända kvinnorna. Jag kommer att inleda detta tema med att presentera och analysera de individuella orsaker som SOU 2012:69 menar har bidragit till nyanlända kvinnor svaga etablering på arbetsmarknaden för att

sedan gå över till analysen över de förslag som SOU 2012:69 ger på förändringar som lägger ett ökat ansvar på de nyanlända kvinnorna.

5.2.2.1 Orsaker

Utredningen förmedlar gemensamt i följande citat att utrikes födda kvinnor är väldigt knutna till det arbete som de utför i hemmet och att detta har en negativ inverkan på deras etablering på arbetsmarknaden.

Kvinnors omsorgsansvar en ofta återkommande förklaring till varför utrikes födda kvinnor har ett lägre arbetskraftsdeltagande (SOU 2012:69, s. 196).

Stora omsorgsuppgifter i hemmet kan utgöra en barriär för kvinnors arbetskraftsdeltagande, i synnerhet om familjen också har en mindre positiv inställning till att kvinnor förvärvsarbetar när barnen är små (SOU 2012:69, s. 213).

Jag går nu in i en analys av utredningens lingvistiska dimension. Vid en närmare titt på de två ovanstående citaten så går det att se att utredningen inte förmedlar det arbete som kvinnor utför i hemmet som arbete utan endast som en viss typ av uppgift eller ansvar. I enlighet med Elwin-Nowak & Thomsson (2003) så är det olyckligt att författarna till utredningen väljer att formulera sig på detta sätt då det undervärderar det arbete som kvinnor utför i sitt hushåll.

I följande citat förmedlar utredningen att nyanlända kvinnor har flera riskfaktorer som gör att deras etablering på arbetsmarknaden försvåras, bland annat att kvinnorna har en kortare utbildning än nyanlända män.

Kvinnor har, oavsett grund för uppehållstillstånd, i regel kortare utbildningsbakgrund än män (SOU 2012:69, s. 284).

Utredningen rekonstruerar även bilden att de nyanlända kvinnorna befinner sig i en beroendeställning i förhållande till sina män.

Kvinnornas möjligheter att delta i till exempel SFI och Komvux studier blir därmed beroende av angeläget mannen eller familjen anser att detta är för kvinnan. (SOU 2012:69, s. 208).

Till sist målar utredningen upp en bild att de nyanlända kvinnorna ofta är långvarigt sjuka.

Utrikes födda står i större utsträckning än inrikes födda utanför arbetskraften på grund av långvarig sjukdom. Detta gäller i synnerhet kvinnor (SOU 2012:69, s. 223).

Den kritiska diskursanalysen använder sig av begreppet modalitet för att undersöka på vilket sätt författaren eller talaren förbinds med det som kommuniceras vilket påverkar diskursens utveckling (Winther Jörgensen & Phillips, 2000). Vid en närmare genomgång av ovanstående citat går det att se att författarna till utredningen inte på något sätt förbinder sig med dessa påståenden utan framställer de som objektiva sanningar. Då författarens val av modalitet kan ha stor betydelse för diskursens utveckling så är jag kritisk till att utredningen väljer att formulera sig på detta sätt då det riskerar att ytterligare befästa de fördomar som utredningen menar finns om nyanlända kvinnor. Jag menar att det hade varit mer lämpligt om författarna till utredningen i ovanstående citat hade valt att formulera sig som de gör i följande citat där påståendet endast framställs som en, av författarna, möjlig tolkning.

Författarna konstaterar att kvinnornas val att inte ens söka arbete kan handla mer om självförtroende än om faktiska formella hinder (SOU 2012:69, s. 201).

Ahrne & Svensson (2011) menar att "Det underförstådda eller förgivettagna är en väsentlig del av det man söker komma åt genom diskursanalys" (s. 138). I de fyra ovanstående citaten går det underförstått att se att utredningen lägger ett stort ansvar för det som utredningen formulerar som ett problem nämligen, nyanlända kvinnors svaga etablering på arbetsmarknaden, på de nyanlända kvinnorna.

5.2.2.2 Insatser

Jag kommer nu att presentera och analysera ett antal förslag som utredningen lägger fram för att påskynda nyanlända kvinnor etablering på arbetsmarknaden där de nyanlända kvinnorna förväntas ta ett större ansvar. Då Dahlstedt et al. (2009) menar att samhället genom olika typ av insatser arbetar för att forma medborgare så kan följande förslag ses som exempel på insatser som det svenska samhället använder sig av för att forma nyanlända kvinnor till "goda" medborgare

Utredningen anser att deltagare i introduktionsgarantin på samma sätt som deltagare i andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder inte utan godtagbart skäl ska kunna neka till ett lämpligt arbete. Om en deltagare väljer att tacka nej till ett erbjudande om ett lämpligt arbete bör anvisningen till garantin återkallas (SOU 2012:69, s. 281).

Jag går nu tillbaka till en analys av utredningens sociala dimension. I ovanstående förslag går det att se att utredning kopplar den arbetslösas deltagande i aktiveringsinsatser till dess ekonomiska bistånd. Milton (2006) menar att denna strategi är vanligt förekommande inom aktiveringspolitiken. Detta kan ses som en del i den nyliberala utveckling som Miller & Rose (2008) menar att vi idag befinner oss inom där hård styrning används för att skapa "goda" medborgare. Miller & Rose (2008) är kritiska till denna nyliberala utveckling då de menar den på ett alltför ingripande sätt begränsar individens frihet. Dahlstedt et al. (2011) menar att aktiveringspolitiken strategi att koppla den arbetslösas ekonomiska bistånd till dess deltagande i arbetsmarknadsinsatser gör deltagandet till en plikt då det ekonomiska biståndet ofta utgör den arbetslösas enda inkomstkälla.

Föräldraförsäkringens regelverk bör ändras så att möjligheterna till uttag av föräldrapenning för äldre barn begränsats i syfte att öka arbetskraftsdeltagandet bland kvinnor som invandrat med barn i förskoleåldern (SOU 2012:69, s. 305).

Under diskursen om nyanlända kvinnor som normföljande eller avvikande så beskrivs hur SOU 2012:69 framställer att vissa grupper av utrikes födda har en arbetsnorm som skiljer sig från det svenska då de anser att kvinnor med småbarn inte bör förvärvsarbeta. Jag gör där tolkningen att SOU 2012:69 upplever detta som problematiskt då detta hindrar nyanlända kvinnors möjligheter

till att delta i aktiveringsinsatser. Då Dahlstedt et al. (2011) menar att samhället arbetar för att forma goda medborgare samtidigt som Miller & Rose (2008) menar att en god medborgare i dag är en medborgare som förvärvsarbetar så är en möjlig tolkning att ovanstående förslag syftar till att forma nyanlända kvinnor enligt den svenska arbetsnormen så att de kan bli goda förvärvsarbetande medborgare.

5.3 Diskursen om nyanlända kvinnor som normföljande eller avvikande

Inom denna diskurs har jag undersökt och analyserat hur SOU 2012:69 framställer nyanlända kvinnor som normföljande eller avvikande. Faircloughs kritiska diskursanalys menar att analysen kan delas upp i tre olika dimensioner; den lingvistiska, den diskursiva praktiken och den sociala praktiken (Fairclough, 1989). Under denna diskurs har jag analyserat utredningens diskursiva och sociala dimension.

Jag går nu in på en analys av utredningens diskursiva dimension. Hedblom (2009) menar att aktiveringspolitiken endast riktas till medborgare som har en svag etablering på arbetsmarknaden. Detta yttrar sig inte minst i aktiveringspolitikens strategi att rikta särskilda insatser till speciella samhällsgrupper (Betzelt & Bothfeld, 2011). Då SOU 2012:69 är ett aktiveringspolitiskt som är riktad till en särskild grupp menar jag att utredningen utgör ett exempel på en sådan insats. Utredningen står inte för sig själv utan är en del i en diskursiv praktik där staten i olika dokument utformar riktade aktiveringsinsatser till särskilda samhällsgrupper. Jag vill att betona att aktiveringspolitiken och dess strategi att lägga ett allt större ansvar på individen inte påverkar de medborgare som i enlighet med Miller & Rose resonemang hade kunnat betecknas som "goda" medborgare utan endast till de medborgare som samhället ser som problematiska. De "goda" medborgarna märker då inte av dessa ökade skyldigheter som följer med detta nyliberala samhälle på alls samma sätt som de "problematiska" medborgarna.

Jag avslutar detta kapitel med en analys av utredningens sociala dimension. Den kritiska diskursanalysen ser diskurser som en plats där en konstant kamp om makt mellan olika grupper pågår och som en plats där sociala ojämlikheter upprätthålls (Fairclough 1989). Hedblom (2009)

menar att bara det faktum att den dominerande gruppens möjlighet att definiera den svagare gruppen leder till att en maktojämlikhet skapas. Bara det faktum att regeringen har möjligheten att definiera nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden kan alltså ses som en grund till maktojämlikhet. Denna maktojämlikhet förstärks då de nyanlända kvinnorna själva inte får någon möjlighet att yttra sig. Då socialkonstruktivismen utgår ifrån att sociala problem skapas till följd av att olika aktörer benämner det som ett problem är jag kritisk till regeringens val att tillsätta en utredning om nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden då den bidrar till att kategorisera nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden som ett socialt problem och befäster de fördomar som Dahlstedt et al. (2011) menar finns om nyanlända kvinnor som riskerar att försvåra deras etablering på arbetsmarknaden (Sahlin, 2002).

Trösklar till arbetsmarknaden är särskilt stora för nyanlända kvinnor. Efter tio år i Sverige hade drygt hälften av kvinnorna som år 2000 kom som skyddsbehövande eller som anhöriga till dessa fortfarande inte kommit i arbete. Kvinnornas låga arbetskraftsdeltagande är ett växande problem, sysselsättningsgraden för utrikes födda kvinnor har minskat med 14 procent sedan slutet av 1980-talet (SOU 2012:69, s. 57).

Ovanstående citat framställer uttryckligen nyanlända kvinnors etablering på den svenska arbetsmarknaden som ett problem. Under diskursen om arbete gör jag tolkningen att utredningen ser arbete som normen och arbetslöshet som något avvikande och normbrytande. När jag kopplar detta till ovanstående citat så framställs nyanlända kvinnor som avvikande och problematiska till följd av deras stora svårigheter med att etablera sig på arbetsmarknaden. Dahlstedt et al. (2011) menar att nyanlända kvinnor ofta framställs som problematiska medborgare, min tolkning är att SOU 2012:69 är ytterligare ett exempel på detta.

Hedblom (2009) menar att aktiveringspolitiken differentierar mellan de som befinner sig på arbetsmarknaden och de som befinner sig utanför arbetsmarknaden. I följande stycke går det att se att SOU 2012:69 även differentierar mellan utrikes och inrikes födda.

Arbetssökande utrikes födda värderar genomgående arbete mycket högt, högre än inrikes födda. De norska familjeundersökningarna indikerar dock att inställningen till att kvinnan

arbetar när barnen är små är mindre positiv bland invandrare även om det varierar mellan olika ursprungsländer (SOU 2012:69, s. 209).

Här presenteras en bild av att arbetsnormen ser olika ut mellan inrikes födda och utrikes födda. Utifrån Dahlstedt et al. (2011) resonemang om att olika samhällen har olika uppfattningar över hur den goda medborgaren bör vara och därför formar dess medborgare på olika sätt så är en möjlig tolkning av ovanstående citat att inrikes födda och utrikes födda i deras samhällen har formats på två olika sätt och därför har två skilda arbetsnormer. Dessa skillnader illustreras i SOU 2012:69 tydligast när man tittar på kvinnans roll på arbetsmarknaden och visar sig bland annat i följande citat.

Nära åtta av tio som invandrat från Pakistan, och hälften av respondenterna från Somalia, menar i denna studie att kvinnor med barn mellan noll och tre år bör vara hemma på heltid i stället för att förvärvsarbeta. Bland personer födda i Norge var det två av tio som hade samma åsikt (SOU 2012:69, s. 198).

Då Miller & Rose (2008) menar att vi idag lever i ett nyliberalt samhälle där den goda medborgare framställs som en medborgare som förvärvsarbetar så kan bilden som presenteras ovan, gällande att vissa grupper av utrikes födda anser att kvinnor med småbarn inte bör förvärvsarbeta, ses som problematiskt. Samtidigt så menar Dahlstedt (2009) att arbetsnormen i ett samhälle hela tiden förändras vilket illustreras i följande stycke.

Så sent som på 1970-talet var en majoritet av norska kvinnor hemma och detta betraktades som normen i samhället. År 1977 menade sju av tio norska kvinnor att småbarnsmammor inte bör förvärvsarbeta. 30 år senare, 2009, ger en av tio det svaret (SOU 2012:69, s. 197).

Utredningen implicerar här att normen i det svenska samhället idag är att småbarnsmammor bör arbeta vilket leder till att de med motsatt uppfattning avviker från normen och utredningar förmedlar därmed vissa grupper av utrikes födda som avvikande.

6 Sammanfattning och avslutande diskussion

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur utredningen *Med rätt att delta- nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden* beskriver nyanlända kvinnors svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden och vidare vilket ansvar utredningen lägger på kvinnorna själva respektive på samhället. För att besvara mitt syfte har jag använt mig av följande två frågeställningar: På vilket sätt framställs ansvaret för nyanlända kvinnors utanförskap till arbetsmarknaden, vilka argument presenteras och är argumentens fokus på strukturella respektive individuella orsaker till detta utanförskap? Läggs tonvikten på strukturella eller individuella förändringar i de förslag som presenteras? För att besvara dessa frågeställningar har jag använt mig av Faircloughs kritiska diskursanalys.

Genom diskursen om ansvar har jag sett att utredningen lägger ansvaret för nyanlända kvinnors svårigheter med att etablera sig på arbetsmarknaden både på samhället och på de nyanlända kvinnorna. Jag har dock sett att utredningen till en övervägande stor del menar att ansvaret ligger på de nyanlända kvinnorna. Den tidigare forskningen om den svenska arbetsmarknadspolitikens utveckling har bidragit till en förståelse att det inte längre är de strukturella bristerna på arbetsmarknaden som ska åtgärdas utan de individuella bristerna. I denna utredning målar utredningen upp en bild av att nyanlända kvinnor har ett flertal individuella brister som försvårar deras etablering på arbetsmarknaden, till exempel att de är lågutbildade. Utredningens strategi att på ett bättre sätt få in nyanlända kvinnor i arbete är att genom olika aktiveringsinsatser slipa bort dessa brister och öka deras anställningsbarhet för att de ska kunna bli mer attraktiva på arbetsmarknaden. Ett exempel på detta är att utredningen ger flera olika förslag som syftar till att höja nyanlända kvinnors utbildningsnivå.

I de förslag på insatser som utredningen presenterar har jag sett att de grundar sig kring en samverkan mellan det strukturella och det individuella. Jag tolkar det som att utredningen lägger fram lösningar som syftar till att anpassa regelverket på ett sådant sätt att de nyanlända kvinnorna ska kunna delta i de aktiveringsinsatser som är tillgängliga på ett så omfattande sätt som möjligt. Det strukturella anpassas så att individuella egenskaper kan formas utifrån vad som uppfattas som eftersträvningsvärt. Resonemanget i SOU 2012:69 är att desto mer aktiveringsinsatser en

arbetslös får ta del av desto mer anställningsbar blir den arbetslösa och desto mer anställningsbar en arbetslös blir desto större blir möjligheten att den får ett arbete och på så sätt kan bli en ”god” förvärvsarbetande medborgare. För att göra detta ger de förslag som både ger de nyanlända kvinnorna mer rättigheter och mer skyldigheter. Angående de ökade rättigheterna följer utredningen resonemanget att de nyanlända kvinnorna måste få ta del av vissa rättigheter för att kunna bli anställningsbara. Kring de ökade skyldigheterna följer utredningen resonemanget att de nyanlända kvinnorna är i behov av vissa incitament för att de ska motiveras att delta i alla tillgängliga aktiveringsinsatser. I denna undersökning har jag sett att dessa aktiveringsinsatser inte så mycket erbjuds utan påtvingas de arbetslösa. Då insatserna ofta kopplas till det ekonomiska biståndet så har de nyanlända kvinnorna inte så mycket mer val än att delta.

I slutändan gör jag tolkningen att SOU 2012:69 menar att samhällets ansvar ligger i att erbjuda de nyanlända kvinnorna fullgoda aktiveringsinsatser samt att se till att de regelverk som de nyanlända kvinnorna befinner sig i gör det möjligt för dem att kunna delta i aktiveringsinsatserna på ett så omfattande sätt som möjligt. De nyanlända kvinnornas ansvar för att etablera sig på arbetsmarknaden blir således att på ett så omfattande sätt som möjligt delta i de aktiveringsinsatser som är tillgängliga.

I denna undersökning har jag sett att utredningen på flera olika sätt differentierar mellan olika grupper i samhället, både genom utredningens blotta existens och i texten där de ofta differentierar mellan inrikes födda och utrikes födda. I utredningen målas de inrikes födda och deras egenskaper upp som normen och de utrikes födda och deras egenskaper som avvikande och problematiska. Samtidigt befäster utredningen bilden av nyanlända kvinnor som problematiska medborgare genom att förmedla flera av de fördomar som finns om nyanlända kvinnor som sanningar. Då texter påverkar den värld vi befinner oss i och då diskurser i texter påverkar andra diskurser så finns det en risk att bilden av nyanlända kvinnor som problematiska medborgaren reproduceras i utredningen och sprids till andra delar av samhället. Trots att utredningen syftar till att förbättra deras möjligheter till arbete finns det därmed en risk att utredningen istället försämrar nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden.

I metodkapitlet framgår det hur jag ser SOU 2012:69 som en kommunikativ händelse inom den politiska diskursordningen. Faircloughs kritiska diskursanalys utgår ifrån att det finns ideologiska inslag inom alla kommunikativa händelser och att dessa ideologiska inslag har en ideologisk påverkan på den diskursordning som den befinner sig inom (Fairclough, 1989). Under diskursen om arbete så gör jag tolkningen att det finns tydliga ideologiska inslag i SOU 2012:69. Den ideologiska påverkan som SOU 2012:69 har på den politiska diskursordningen är att den ytterligare befäster den nyliberala utvecklingen där medborgarna själva förväntas ta ett allt större ansvar för sina liv.

7 Referenslista

Ahrne, G. & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Arbetsförmedlingen. (2013). *Arbetsmarknadsrapport 2013*. Stockholm: Arbetsförmedlingen.

Bergström, G. & Boréus, K. (2005). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Betzelt, S. & Bothfeld, S. (2011). *Activation and labour market reforms in Europe: challenges to social citizenship*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Borevi, K. (2010) "DEL 2 SVERIGE: MÅNGKULTURALISMENS FLAGGSKEPP I NORDEN" I Brochmann, G. & Hagelund, A. (red.) *Velferdens grenser: innvandringspolitikk og velferdsstat i Skandinavia 1945-2010*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Dahlstedt, M. (2009). *Aktiveringens politik: demokrati och medborgarskap för ett nytt millenium*. Malmö: Liber.

Dahlstedt, M. Rundqvist, M. & Vesterberg, V. (2011). *Medborgarskap, etnicitet, migration* (elektronisk), Norrköping: REMESO < <http://liu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:495726> > (2013-06-03).

Dir. 2011:88 *Ökat arbetskraftsdeltagande bland nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare*. Stockholm: arbetsmarknadsdepartementet.

Dragic, M. (2012, 27 Maj) "Nyanlända måste flytta dit jobben finns" (elektronisk), *Dagens Nyheter*. < <http://www.dn.se/nyheter/politik/nyanlanda-maste-flytta-dit-jobben-finns/> > (2013-06-19).

Elvin-Nowak, Y. & Thomsson, H. (2003). *Att göra kön: om vårt våldsamma behov av att vara kvinnor och män*. Stockholm: Bonnier.

Fairclough, N. (1989). *Language and power*. Harlow: Longman.

García, G. & Schampheleire, J. (2002). "The inclusion/exclusion and the concept of work" I Van Berkel, R. & Hornemann Møller, I. (red.): *Active social policies in the EU: Inclusion through participation?*. Bristol: The Polity press.

Hedblom, A. (2009). "Aktivering och differentiering utifrån kön, etnicitet och religion" I Hornemann Møller, I. & Johansson, H. (red.): *Aktivering: arbetsmarknadspolitik och socialt arbete i förändring*. Malmö: Liber.

Hornemann Møller, I. & Johansson, H. (2009). "Vad menar vi med aktivering?" I Hornemann Møller, I. & Johansson, H. (red.): *Aktivering: arbetsmarknadspolitik och socialt arbete i förändring*. Malmö: Liber.

Kerr, D. (1999). "Beheading the king and enthroning the market: A critique of Foucauldian governmentality" *Science & Society*, 63, 2, 173-203.

Miller, P. & Rose, N. (2008). *Governing the present: administering economic, social and personal life*. Cambridge: Polity.

Milton, P. (2006). *Arbete i stället för bidrag? om aktiveringskraven i socialtjänsten och effekten för de arbetslösa bidragstagarna*. (elektronisk), Diss. Uppsala: Uppsala universitet <
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-6631> > (2013-06-03).

Mooney, G. (2004). *Work: personal lives and social policy*. Bristol: Policy.

Rennstam, J. & Wästerfors D. (2011). "Att analysera kvalitativ material" I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.): *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Sahlin, I. (2002). "Sociala problem som verklighetskonstruktioner" I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur.

SOU 2012:69 *Med rätt att delta: nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden*. Stockholm: Fritze.

Svenska riksdagen (2013) "Utredningar" (elektronisk), *Svenska riksdagen officiella hemsida* <<http://www.riksdagen.se/sv/Sa-funkar-riksdagen/Riksdagens-uppgifter/Beslutar-om-lagar/Utredningar/>> (2013-07-25).

Sörnsen, L. (2009) "de olika världarna av aktivering-det komparativa perspektivet" I Hornemann Møller, I. & Johansson, H. (red.): *Aktivering: arbetsmarknadspolitik och socialt arbete i förändring*. Malmö: Liber.

Thorén, K. (2009) "Socialt arbete och aktiverings praktik" I Hornemann Møller, I. & Johansson, H. (red.): *Aktivering: arbetsmarknadspolitik och socialt arbete i förändring*. Malmö: Liber.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. (elektronisk). Stockholm: Vetenskapsrådet.
<http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf> (2013-03-20).

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.